

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

Eliss Pon, 21 rokov

Už sú to roky čo starká zomrela. Nikto do jej domu ani nevstúpil báli si. Od malá som načúvala keď sa o nej rozprávali , vraj bola bláznivá. Vždy keď som chcela vedieť čo sa jej stalo všetci len zmĺkli. Tak som sa prestala pýtať bola to taká „čierna ovca “ rodiny. Nechápem prečo sa rozhodli vypratať jej dom nikoho to roky netrápilo , napadlo ma že ho chcú predať ale kto by ho už len kúpil. Niežeby vyzeral zle bol krásny trošku obstarli Viktoriánsky dom ale krásny. Vyžarovalo z neho niečo zvláštne z vonku bol jemne pokrytý machom iba okolo okien bolo vidno jeho pôvodnú farbu. Staro modrá krásne sa leskla v žiari slnka. Dnu to voňalo starinou , stuchlinou a vlhkosťou. Páčila sa mi ta vôňa tak nejako som si predstavovala že by voňala babka. Áno je to tak moc som ju nepoznala , vlastne skoro vôbec. Pred tým ako ju odvedli do blázniac som ju videla len pár krát. Naši ma za ňou nechceli nikdy zobrať. Aj keď som akokoľvek prosila vždy len povedali „ Nevedela by kto sme „. Takže moje spomienky na starkú vlastne nemám. Preto som rada že môžem byť teraz tu , možno spoznám jej životný príbeh. Keď sme s mamou otvorili vchodové dvere rozvíril sa prach a oviala ma vôňa staroby. „Musíme tu upratať - povedala mama a odkašlala si “. Vošli sme dnu , všetko bolo sivé , pokryté prachom a pavučinami. Z vonka dom vyzeral maličký no v dnu to bolo obrovské. V predsieni visel luster, očaril ma hneď ako sme otvorili dvere. Nebol celkom maličký no ani veľký , na konci z neho viseli strieborné srdiečka. Aj pod tým nánosom prachu a pavučín vyzeral prekrásne . Prešla som ešte pár krokov a vošla do obývačky , dvere tam neboli. V stene bol krb zdobený zlatým ornamentom nad ním visel obraz . Vedľa krbu stáli dve čalúnené stoličky , síce boli už staré no bolo vidieť ich pôvodný vzor. Podklad bol slabo hnedý a na ňom sa slobodne vírili bordové vlny. O kúsok ďalej stál mali sklenený stôl na ktorom boli ešte staré noviny. Pri ňom boli dve fotelky (jedna napravo , druhá naľavo) a jedná mala „gaučouka“. Na pravej stene stála komoda a na nej mala váza s umelými kvetmi. V rohu stál drevený stolík krásne maľovaný (zrejme ručná práca) na ňom bola vyšívaná dečka. V ďalšom rohu bola vaľká lampa a pod ňou čalúnená stolička zo stolčekom na vykladanie nôh. Zo stropu visel pozlátený barokový luster. Na ľavej stene boli tri okná zakryté vyblednutými záclonami .Mala som nesmiernu chuť sa zatočiť , rozvíriť prach. Predstavovala som si ako sa ocitnem v dobách keď to tu ešte žilo. Tento dom musel byť nádherný , starká v ňom mala určite krásne detstvo. Prešla som do malého salónika , bol skromne zariadený. Pod polo-okrúhlym oknom z ktorého bol výhľad na ružový sad ,stala čalúnená lavica. O niečo ďalej na pravej strane bol obrovský klavír. Stále na ňom stála kniha s partitúrami. Na ľavej strane bol len stolík a obraz ženy a muža. Vyzerali šťastne , určite sa moc ľúbili. Do tej myšlienky som sa úplne ponorila ,z rozmýšľania ma vytrhla len mama. „ To je tvoja starká a starký – povedala“.“ Vyzerajú tak šťastne určite sa veľmi ľúbili“.“ Nič iné ako jeden druhého nemali“ odpovedala mi. Uvažovala som nad tým ako sa asi starká s starkým poznali , čo všetko spolu zažili. Kiežby som tak mohla počuť ich príbeh lásky .

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

Otvorila som dokorán všetky okná a zvesila z nich staré zažltnuté závesy. Vzduch v dome bol o niečo dýchateľnejší, ale tá vôňa staroby sa našťastie z neho nevytratila. Naše upratovanie sme začali v obývacej izbe. Nábytok, koberce a obrazy na stenách sa odniesli na vyčistenie, ktoré im malo vdýchnuť nový život. Ako prvé bolo potrebné vymaľovať, moji rodičia chceli pôvodnú štruktúru stien premaľovať do modernejšieho svetla. To im ale našťastie jeden z ich priateľov rozhovoril, a odporučil im aby zachovali pôvodne farby aj tapety. Otcovi to dalo nesmiernu námahu zohnať v dnešnej dobe tapety a farby ktoré by sa podobali tým v dome. Na zem sme poukladali papiere a staré plachty aby sa pri prácach nezašpinila. Popri maľovaní som uvažovala koľko ľudí tu asi žilo pred mojou mamou. Koľko generácií detí vyrástlo na záhrade ktorá sa rozprestierala za domom. Počasie bolo krásne na oblohe ani mráčik. Práca, tá nám šla od ruky takže, izbu sme stihli vymaľovať ešte pred západom slnka. Určite ešte pár týždňov strávime maľovaním, no nakoniec domu vrátíme život. A to sa nakoniec po 3 týždňoch aj stalo. Naozaj sme domu vdýchli nový život. Teda aspoň tým častiam do ktorých sme sa dostali. Pár izieb totiž bolo v dome zamknutých. Dúfali sme že ich niekde nájdeme ale nenašli sme. A tak budeme musieť dvere vyvaliť. Čo je ako môj otec hovorí „Ďalší zbytočne vyhodení peniaz“. Predstavovala som si ako asi budú tie uzamknuté izby vyzeráť. No nenaplnili moje očakávania teda až na jednu. Väčšina z nich bola prázdna maximálne v nich bolo pár kusov nábytku starého oblečenia papierov, a hodne hodne veľa prachu neporiadku a pavučín. Teda až na tu poslednú to bola totiž babkina izba. Izba bola nádherná priestraná, mala veľkú posteľ s nebesy v bielo-zlatej farbe. Po oboch stranách postele boli nočné stolíky tak tiež v tej istej farbe. Na druhej strane izby v rohu sál toaletný stolík zo zrkadlom, v strede izby bol koberec. Oproti stolíku stála masívna buková skriňa tiež v bielo-zlatej farbe. Mama otiahla závesy a otvorila okná dokorán aby poriadne vyvetrala. Vyprášili sme všetky vankúše periny deky dokonca aj závesy. Otvorila som skriňu toľko šiat v nej bolo všetkých možných farieb. Trošku som sa v izbe zdržala chcela som si ju prezrieť. Sadla som si na posteľ otvorila šuplík na nočnom stolíku. Bola v ňom krabička v ktorej bolo mnoho fotiek ľudí ktorých vôbec nepoznám. Pod ňou bola nejaká knižka v čiernej koži. Vybrala som ju a položila si ju na kolená, odmotala som šnúrky ktorou bola obviazaná a otvorila som ju. Nebola to knižka bol to denník len tak som si ho v rýchlosti prelistovala, bol úhladne napísaný až po poslednú stránku. Otvorila som si ho na prvej strane a začala čítať. Ako som si to čítala prišlo mi že tie slová nie sú slová ženy čo je blázon, ale skôr ženy ktorá je len nesmierne utrápená.

4.3. 1994

„Žijem v tomto dome celkom sama, sú to už toľké roky ale stále je to ťažké. Moja vnučka má dnes narodeniny už jej je 14. Vždy si spomeniem na to ako som ju pár krát videla. Ešte ako malú bábiku.

Tak strašne mi chýba, prečo ma opustil tak skoro? Však mi to predsa sľúbil. Občas mám pocit že vidím ako na mňa máva..... asi sa zo mňa stáva blázon....

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

Denník som si strčila pod tričko , možno sa z neho dozviem o babke nie čo viac. Dole som si ho strčila do tašky aby ho nevidela mama a vrátila som sa hore do Stankinej izby. Začala som pomaly odnášať veci z postele a stolíkov. Tie najľahšie veci sme spolu s mamou ponosili , ostatok sme nechali na chlapov. Večer keď sme dorazili domov sadla som si na posteľ , z tašky som vytiahla starkin denník a začala čítať .

16.4.1994

„Bol tam , stál pred oknom a pozeral sa na ulicu. Presne tak ako to vždy robieval. No zrazu zmizol. Kam si šiel ? – kričala som , no nikto sa neozýval. Sestrička povedala že sa mi to len snívalo. No ja som ho naozaj videla.“

Znova som denník zavrela , tento záznam bol už z čias keď bola v sanatóriu. Šla som spať s pocitom že niekde v dome budú ďalšie záznamy. S odhodlaním nájsť ich som pomaly zaspala. Denník som si starostlivo ukryla v izbe a ponáhľala sa na raňajky. Rýchlo som sa najedla aby sme čím skôr mohli ísť na dom. Celú cestu som rozmýšľala kde by som ostatné denníky mohla nájsť , až ma nakoniec napadlo či nebudú uložené na povale. Hneď ako sa mi naskytla možnosť vybrala som sa tam pozrieť. Keď som otvorila hnedé vyšedivené dvere ktorých rezaví zvuk mi pílil uši , uvidela som veľkú miestnosť plnú starých truhlíc. Nebolo tam žiadne svetlo a cez zadebnené okno prenikalo len toľko svetla aby som videa kadiaľ kráčam a o nič sa nepotkla. Otvoria som skoro každú truhlicu no denníky som nenašla ,bola som trochu sklamaná keď som si v kuté všimla malú truhlicu zo zámkom. Zobrala som si kladivo a silno som udrela do zámku , teda tak silno ako to len moje chabé ručičky dovoľovali. Po pár „ stovkách“ udretí zámok konečne povolil a dostala som sa dnu. Odhrnula som starú látku a pod ňou ležali , tri ďalšie kožené denníky. Ako prvý som otvorila ten z ľavá , na jeho prednej strane stál rok 1939-1955 , v tom strednom 1956-1982 a v poslednom 1983-1994. Sadla som si na okno aby som poriadne videla a začala čítať od prvého denníka.

27.7. 1939

„Spoznala som očarujúceho muža , vysokí tmavovlasý s prenikavými modrými očami. Má jeden z tých pohľadov ktorému prepadne každé dievča. Pochádza z dobrej rodiny , mamka hovorí že je to skvelý adept na ženícha. Lebo je bohatý a ma skvelý pôvod , slušnú výchovu a dobré vzdelanie.... To je podľa mojej mamky to najdôležitejšia. Snád som aj ja očarila jeho tak ako on mňa...“

30.7. 1939

„ Prišiel , dúfala som v to ale nečakala . Bolo to také zvláštne byť pri tom ako žiadal mojich rodičov o povolenie vyjsť si so mnou von .A nemôcť pri tom povedať nič ani ukázať ako

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

veľmi ma to teší. Mamka ma vždy učila že slušné dievča nekričí a neprejavuje emócie nahlas. No vo vnútri som sa nesmierne tešila.“

31.7.1939

„Celí deň bol nesmierne galantný , ako sa na slušne vychovaného mladíka patrí , tak to vždy hovorí môj papa. Sedeli sme v slnečnej kaviarni pri brehu rieky. Je s nej ten najkrajší výhľad na rieku pretekajúcu cez naše mesto. O dva stoly ďalej sedeli naše matky , nenápadne nás sledovali. Nie je totiž spoločensky prijateľné aby sa mladý „ pár“ ukazoval na verejnosti sám pokiaľ nie sú zasnúbený....Vyjadruje sa nesmierne vzdelane a vyspelo , celú ma to uchvátilo. Aj tu najmenšiu hlúposť dokáže podať noblesne , človeka to až vábi ho počúvať“.

Usmievala som sa od ucha k uchu. Práve som sa dozvedela ako spoznala starkého – teda aspoň som si to myslela.

15.8.1939

„ Vo vzduchu cítiť zlo , papa hovorí že sa blíži vojna a mali by sme sa jej báť . Štefan ale hovorí praví opak , ubezpečuje ma že sa nie je čoho báť . No mňa ta predstava aj tak desí.....Myslím že to je už medzi nami vážne , hovoria tak aj naši rodičia aj ľudia z mesta si o tom šuškejú. Vraj ma chce požiadať o ruku ... Sľúbil mi že ma za každú cenu ochráni pretože som jeho všetko , jeho najdrahší poklad na svete“.

Musela ho veľmi ľúbiť , to ako o ňom píše , musela to byť naozajská láska - pomyslela som si. Zrejme pre ňu naozaj veľa znamenal. Vnútorne som sa tešila spolu zo starkou , ako by som to prežívala všetko s ňou.

18.8.1939

„Zasnúbili sme sa.... sme ako spriaznené duše , jeden bez druhého nemôžem byť . A tak sme sa rozhodli nečakať a zasnúbili sme sa. Mojim rodičom sa to nepáči , vraj je to moc skoro , že sa ešte tak nepoznáme aby sme vedeli či to vydrží do konca života...“.

25.8.1939

„Ked' nie som s nim je to ako by som nežila..... Neustále na neho myslím ... deň , noc , dokonca sa mi o ňom sníva.... Štefan mi hovorí že to preto lebo sa nesmierne ľúbime , že aj jemu sa deje to isté.... pretože sme pre seba stvorený....“.

15.9.1939

„Vojna sa začala .... nikto nevie čo ide byť ďalej..... Štefan odišiel musel narukovať.... bez neho je to ťažké... puká mi srdce keď viem že mi niekde môže zomrieť... „

20.11.1939

„Píšeme si tak často ako je to len možné.... keď dostane priepustu príde za mnou , lebo mu chýba môj usmej ktorý je vraj ako zrodený z letného slnka...“.

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

Rýchlo som zavrela denník , bola som už dlho preč a mama ma začala zháňať. Po celom dome bolo počuť ako ma volá , evidentne bola nahnevaná že sa nevenujem práci ale niekde sa zašívam. Musela som sa teda vrátiť do práce. Večer kde sme prišli domov a ja som zaliezla od perinu som denník znovu otvorila.

3.1.1942

„Neozýva sa už je tomu niekoľko mesiacov mám strach .... čo ak sa mu nie čo stalo.... Museli sme ujsť a tak ma nebude môcť nájsť.... Sme bez domova , utekáme a nevieme či prežijeme .....“

10.1.1942

„Schovali sme sa v jednom opustenom dome .... ticho ako mišky ani nedýchame ..... nesmú nás nájsť inak bude s nami amen.... Dúfam že nás Štefan nájde a zachráni tak ako mi to slúbil.....“

V srdci som zacítila starkynu bolesť a zúfalstvo... Myslím že to sama nedokázala slovami opísať ako sa vtedy cítili....

12.4.1942

„Stratila som svojich rodičov .V tom dome nás našli a tak sme museli ujsť. Bola hlboká noc ani na špičku nosa sme si nevideli , no utekali sme ako sme len vládali. Nestačilo to , stále sa k nám približovali dobiehali nás. Moji rodičia nevládali a tak mi povedali nech pokračujem bez nich , „Neobzeraj sa dieťa naše , a utekaj .... nevracaj sa“- kričali za mnou. Poslúchla som ich , utiekla som a nevrátila som sa.... určite ich dostali....“

24.6.1942

„Už nedúfam ..... Štefan sa po mňa nevráti , ostala som sama len ja a boj o život. Myslím len na svojich úbohých rodičov .... Celé noci utekám a cez dni schovaná pod troskami domov spím“

Polku noci som strávila čítaním denníka a tu druhú premýšľaním nad tým čo starká písala. Takže ma naozaj potešilo keď mi rodičia povedali že dnes majú inú prácu a tak pôjdeme na dom až zajtra. Mala som možnosť si trochu pospať , neskôr som sa vrátila k denníkom zaujímalo ma pokračovanie jej príbehu. Aj keď je písané len v útržkoch , aspoň mám predstavu o jej živote kým bola a kým sa stala.

5.8.1942

„Jediné o čom mám predstavu sú dni, viem to presne potácam sa nimi sama bez rodičov bez Štefana.... vonku je ukrutná zima , omrzajú mi končatiny..... našla som si v troskách domu

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

nejaké oblečenie už nemá komu poslúžiť len mne .... aspoň trochu ma zahreje , nič iné nemám nemôžem budiť pozornosť inak by ma našli ..... možno by to bolo dobre ... bola by som konečne s rodičmi..... “

20.7.1942

„ Nemala by som mu veriť ..... no nechcem byť na to sama .... už páč krát ma skoro chytili.... som celá dobytá nevládzem byť na to sama ..... možno mi ale pomôže a spoločne to prežijeme ..... ak nie uvidím rodičov. „

Bohužiaľ starká nepíše čo sa stalo so Štefanom a prečo sa jej už nikdy neozval. Nevieť či zomrel alebo sa len na ňu vykašlal.

18.6.1943

„ Chceme spolu ujsť , do počuli sme sa o ľuďoch ktorý by nám s tým vedeli pomôcť... našli sme sa len tak náhodou v pivnici domu ..... navzájom si pomáhame a chránime sa už nesmierne dlho..... máme len jeden druhého musíme to skúsiť je to naša jediná nádej , buď útek alebo plynová komora..... „

1943

„Podarilo sa nám spoločne ujsť... bolo to ťažké ale našli sme ľudí čo nám s tým pomohli..... konečne môžeme voľne dýchať . S Vladom sme ušli do Ameriky kde žijeme v „ utajení“ .... každý deň počívame správy .... bude vôbec kam sa vrátiť ?? ... “.

1945

„ S Vladkom sme si viac a viac blízky ... prežili sme spolu veľa ..... veci na ktoré nechcem spomínať ... chránil ma doslova svojim telom..... postrelili ho lebo chránil mňa skoro mi zomrel v náručí na horúčku.....ale zvládol to .... potom sa nám podarilo ujsť a my sme si mohli trošku vydýchnuť“.

„Prežili sme spolu veľa .... máme rany ktoré to dokážu na tele aj na duši.... a ja som s ním šťastná nemyslela som si že to ešte niekedy budem ..... “.

„Vojna sa skončila , svet sa spamätáva a mi pomaly tiež ..... odchádzame spoločne do Anglicka.... nechceme sa vrátiť „domov“ ani jedenému z nás tam už nič neostalo“.....

Zima 1947

„Mám sny .... všetko sa mi v nich vracia .. všetka smrť čo som videla ... utrpenie o ktorom nedokážem hovoriť ani písať .... nedokážem spať ani bdiť ....prenasleduje ma to všade ..... v hlave mi znie matkin hlas „ utekaj nevracaj sa „..... ta zúfalosť a strach v jej hlase. Budím sa kričajúc a plakajúc v tme ..... jediné čo ma ukludní je Vladko ktorý ma objíma a nepusti z jeho náručia kým znovu v pokoji nezaspím ..... “.

Tajomstvo denníka by Eliss Pon.

Leto 1951

„ Som s ním nesmierne šťastná ..... verím mu vo všetkom čo robí..... rozhodli sme sa vziať máme sa radi a máme len jeden druhého ..... jeden druhému veríme“ .

Jeseň 1966

„ Opustila ma ..... nebola to jeho vôľa to Boh si ho skoro povolal .... nechal ma tu samú s našimi deťmi .... cítim sa bezradná bez neho neviem nájsť správny smer..... Tie sny sú späť prenasledujú ma ..... znovu a znovu ..... nemôžem od toho ujsť“.

1980

„ Myslia si že som bláznivá .... nepočúvajú ma ..... nikto ma nepočúva .... keby tu bol chápal by ma .... všetko by sa zlepšilo ..... prečo mi Boh odobral jedinú ozajstnú lásku tak skoro ?? .... Je to snáď trest za to že som opustila rodičov ... nechala ich na po spas smrti....

To bol posledný zápis ktorý som si prečítala , ďalej som už nemohla. Všetci dokonca jej vlastné deti si mysleli že je bláznivá ... no ona bola len nešťastná stratila lásku svojho života , rodičov domov a možnosť niekedy sa vrátiť do svojej krajiny. Pretrpela si toľko nikto z nás si to nevie ani predstaviť.... no prežila to . Jediné po čom nakoniec tužila bola len a len láska.... a ja ta jej bola odopriatá. Plakala som pri čítaní útržkov z jej života , cítila som ako mi zvierajú srdce. Možno nakoniec z toho všetkého bolo trošku bláznivá , každý z nás je trochu blázon vo svojom slova zmysle..... Však kto by aj nebol po prežití hrôz akými si prešla starká a Vlado.